

ÜRDÜN'DEKİ DOĞUM ÂDETLERİ ÜZERİNE BİR KARŞILAŞTIRMA (AMMAN-SAMSUN ÖRNEĞİ)¹

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Heba Abu-Salih

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı

Khaled.heba123@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5808-1574

Gönderim Tarihi: 02.05.2020 Kabul Tarihi: 26.05.2020

Alıntı: Abu-Salih, H. (2020). Ürdün'deki Doğum Âdetleri Üzerine Bir Karşılaştırma, *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi (AKAF)*, 2(1),10-21.

ÖZ: İnsan, hayatı boyunca kültürel olarak bazı değişimler geçirir. Bu değişimlere halk bilimde "geçiş dönemleri" denilip doğum, evlenme ve ölüm olarak değerlendirilebilir. Geçiş dönemlerinden evlenme, soyun ve kültürün devamlılığını sağlama açısından büyük önem taşımaktadır ve bireylerin sosyal yaşama katılma sürecinin başladığı önemli bir dönemdir. Doğum, evlilik ve ölüm pek çok âdet ve inancı kapsayan dönemlerdir. Bu nedenle bu geçiş dönemleri ile ilgili uygulamalar, hem Ürdün'ün, hem de Anadolu'nun her yerinde yoğun bir biçimde geleneklere dayalı olarak sürdürülmektedir. Bu çalışmada hem Samsun, hem de Amman'daki doğum gelenekleri ve törenleri karşılaştırılarak benzer yönlerinden bahsedilmektedir. Ayrıca Samsun ve Amman'ın bazı geleneklerinin geçmişten günümüze kadar devamlılığını gösteren birtakım âdet ve uygulamalar, yapılan bu çalışmada gösterilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Amman, Samsun, doğum, halk inançları, âdetler.

A Comparison of the Birth Traditions in Jordan (Example of Amman-Samsun)

ABSTRACT: Human beings in their lives pass through many cultural changes, and those changes in the popular literature are referred to as "the transitional periods" which consist of birth, marriage, and death. Marriage is one of the sections of the transitional periods which carry a great importance as it allows the cultural continuation keep on. In addition to that, it is an essential period to start engaging individuals to participate in the social life. Birth, marriage and death are a distinguished period in the sense that it contains a lot of customs, traditions, and beliefs. For this reason both in Jordan and in Anatolia, all that concerns the customs applied have all been preserved. In this article we will compare the customs and birth's ceremonies in both Amman and Samsun with the identification of similarities. In addition, we will clarify many ceremonies and customs that show the continuity of some of the customs of birth, marriage and death today in Amman and Samsun.

Keywords: Amman, Samsun, birth, superstitions, ceremony.

Giriş

İnsan, hayatı boyunca biyolojik ve kültürel olarak bazı değişimler geçirir. Bireyin yaşantısı boyunca meydana gelen bu değişimlere halk bilimde "geçiş dönemleri" denilmekte ve bu dönemler doğum, evlenme ve ölüm olarak değerlendirilebilir. Her geçiş döneminde insanlar kendilerini yeni bir yaşam hazırlığı içerisinde bulurlar ve her geçiş döneminin kendine özgü uygulama ve âdetleri vardır. Bu uygulama ve âdetler bireyi yeni dönemine hazırlamak, bu yeni döneme geçişini kolaylaştırmak ve başına gelebilecek zararlardan onu korumak amacıyla yapılmaktadır (Özcan, 2016, s. 1).

Sedat Veyis Örnek'in bakış açısına göre insan yaşamının başlıca üç önemli "geçiş dönemi" vardır. Bu dönemler: doğum, evlilik ve ölümdür. Her biri, kendi bünyesi içerisinde birtakım alt bölümlere ve basamaklara ayrılmakta bu üç önemli aşamanın çevresinde birçok inanç, âdet, töre, tören, ayin, dinsel ve büyüsel özlü işlem kümelenerek söz konusu geçişleri bağlı buldukları kültürün beklentilerine ve kalıplarına uygun bir biçimde yönetmektedir. Bunların hepsinin amacı da kişinin bu geçiş dönemindeki yeni durumunu belirlemek, bu döneme kişiyi en iyi şekilde hazırlamak, aynı zamanda da kişinin başına gelebileceğine inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilerden onu korumaktır (2000, s. 131).

¹ Bu çalışma yazarın "Ürdün'deki Geçiş Dönemi Âdetleri Üzerine Bir Karşılaştırma (Amman-Samsun Örneği)" konulu yüksek lisans tezinden üretilmiştir. / This study was reproduced from the author's master's thesis titled "A Comparison Of Transitional Periods Traditions In Jordan (The Example Of Amman-Samsun)"

Toplumsal Yaşam Açısından Doğum

Doğum, tıbbi görüşlere göre türe özgü normal gebelik süresi sonunda yavrunun dünyaya geliş sürecidir. İnsanlarda doğum zamanı, fetüsün anne karnından çıktığı an olarak tanımlanır. Doğum, evlenme ve ölümle birlikte hayatın üç geçiş döneminden birincisidir ve hayatın başlangıç aşamasıdır. Doğum olayına her toplumda ve her yerde önem verildiğinden dolayı halk biliminde de çok önemli bir yer kazanmıştır.

Doğum dünyanın her yerinde, her zaman mutlu bir olay olarak kabul edilmiştir. Dünyaya gelen her çocuk sadece anne babayı değil, akrabaları, komşuları, hatta bütün insanları sevindirir. Çünkü her doğum ailenin ve akrabaların sayısını artırmakta ve soyun devamlılığını sağlamaktadır. Soyun devam etmesi gücün ve dayanışmanın artması demektir. Aynı zamanda aileye yeni bir ferdin katılması babaya ve anneye daha fazla güç ve güven sağlamaktadır. Kadına duyulan saygınlığı artırdığı gibi, onun akraba ve grup içerisindeki konumunu da sağlamlaştırır. Anneye benlik ve bütünlük, babaya ise güven sağlar.

İnsan hayatının başlangıcı olan doğumla ilgili inançların, doğumdan önce düşünle birlikte başladığı düşünülmektedir. Düşün günü gelinin yatağında çocuk yuvarlanması, gelinin eve gelmeden önce kucağına çocuk verilmesi gibi uygulamalar, doğumun aslında düşün sürecinde başladığını göstermektedir (Akbulut, 2002, s. 3).

Doğum olayı karı kocayı anne baba olmakla bir aile yapar, onlara yeni kültürel görev ve sorumluluklar yükler. Karı koca arasında annelik babalık bağı kurar ve pek çok bağı da beraberinde getirir. Bazı kültürlerde "kuvad" denilen ve kadının hamileliği süresince erkeğin kadının yaşadıklarını anlaması için bir töre uygulanır. Erkek de doğumdan önceki hamilelik sürecinde yaşanan zorlukları yaşar ve doğumdan sonra lohusa gibi bakılır hatta doğum sırasında kadının çektiği doğum sancılarını çeker (Güvenç, 2003, s. 244).

Samsun ve Amman'da yaşayan gelenek ve görenekler; kadını ve çevresindekileri doğum öncesi, sırası ve sonrasında birtakım uygulamalar yapmaya zorlamaktadır. Onları da tek tek ve ayrıntılı bir şekilde açıklayacağız.

Amman'daki Doğum Âdet ve Uygulamaları

Geçiş dönemlerinin ilki olan doğum, Arap halk kültürü içerisinde birçok âdet, gelenek, görenek ve inançları barındırmaktadır. Ürdün'deki doğum ile ilgili uygulamalar daha gebelik dönemine geçmeden önce başlar. Ayrıca gebelik dönemi, doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası olmak üzere üç bölüme ayrılmaktadır. Doğum her yerde ve her zaman mutlu bir olay olarak kabul edilir. Hatta Arap toplumlarında evlendikten hemen sonra çocuk yapılmasına çok önem verilir. Yörede, kadının ilk doğumuna önem verildiğinden daha çok ilk bebek için hazırlıklar yapılmaktadır. Yeni doğan bebek sadece annesi ve babası için değil, komşuları ve aşireti için de büyük mutluluk kaynağı olur. Arap ülkeleri hep savaş içinde yaşadıkları için ölüm sayısı doğumlardan fazla olmuştur. Bu sebepten dolayı düşmana karşı durabilecek yeni nesilleri dünyaya getirme çabaları insanlarda hep var olmuştur. Ürdün'de de aşiretin kuvvetinin ve dayanışmanın artırılması amacıyla çok çocuk yapılmaktadır. Soyun ve aile adının devamına verilen önemle, nüfusun kalabalık olmasıyla ailenin güçlü olacağına dair inançla, Allah verdi, çocuk rızkıyla doğar düşünceleri de bir araya gelince Arap kültüründeki geleneksel aile yapısı ortaya çıkmaktadır.

Amman'daki doğumlarla ilgili derlediğimiz bilgiler altı ana başlık altında açıklanmaktadır. Bu bölümde ilk olarak gebelik öncesinde yapılan uygulamalar, hamile kalınmadığı zaman kısırlığı giderme amacıyla yapılan uygulamalar, hamilelik dönemindeki aşırma ve bebeğin cinsiyetinin tayinini belirleme amacıyla yapılan uygulamalar, doğum sırasında gerçekleştirilen uygulamalar ve son olarak doğumdan sonraki tuzlama ve kırklama gibi uygulamalardan bahsedilmektedir.

Doğum Öncesi

Kadın, hamile olduğunu öğrendiği andan itibaren birtakım fiziksel ve ruhsal değişiklikler yaşamaya başlar. Bunların en önemlisi bebeğini ve kendini zararlı unsurlardan korumaya çalışmasıdır. Kadın, hamilelik döneminde iyi beslenme, doktor kontrolünde hamileliğini sürdürme, kendini yormama ve ağır eşyaları kaldırmama gibi hususlara çok önem vermelidir. Genellikle hamile kadına kaynanası ya da annesi ev işleri ve diğer işlerde yardım eder. Özellikle hamileliğin son aylarında, hamile kadının yorulmaması için herkes ona yardım etmeye çalışır.

Bütün bu uygulamaların yanında istenmeyen çocuklar için de, ne yazık ki çok tehlikeli uygulamalar yapılmaktadır. Örneğin: ağır yük kaldırarak, yüksek yerlerden atlayarak, benzin ve deterjan gibi zararlı maddeler içerek, taş kaldırarak, karınlarını sıkarak istenmeyen bu bebekten kurtulunmaya çalışılır.

Kadının gelin olarak gittiği evde; kendine saygısının artması, yer edinmesi, aile fertleri tarafından kabul görmesi, kocasının gözüne girmesi, söz sahibi olması, analık zevkini tatması ve soyun devam etmesi için doğum yaparak çocuk sahibi olması gerekmektedir. Amman'da anne babalar, ölmeden çocuklarının mürüvvetini görmek, yuvalarını kurmak ve torun sevgisini tatmak için; özellikle de oğlan çocuklarını bir an önce evlendirmek isterler. (K.k 2, K.k 6, K.k 11, K.k 23, K.k 24) Yörede gelin eve girdiği andan itibaren; çocuk sahibi olması yolundaki uygulamalar başlamaktadır. Özellikle erkek çocuk sahibi olmak herkesin isteğidir. Amman'da erkek çocuk makbuldür. Bunun nedeni; "oğlan evde kalır, anaya babaya bakar, kız haka (ele) gider" şeklinde ifade edilen düşüncedir. (K.k 1, K.k 2, K.k 13)

Kısırlığı Giderme/ Gebe Kalma

Kadın evlendikten bir süre sonra hamile kalamazsa, ailesi ve damadın ailesi kısır olduğundan şüphelenmeye başlarlar. Kısırlığın giderilmesi kadının ailedeki ve toplumdaki statüsü için büyük bir önem taşımaktadır. Bu durumdan kurtulmak için geçmişten günümüze kadar çeşitli uygulamalar yapılmış ve bundan kurtulmanın çaresi çeşitli şekillerde aranmıştır.

Amman yöresinde geçmişte, kısırlık ve geç gebelik sorunu yalnız kadınlara atfediliyordu. Ve bunu bir erkeğe atfetmek ayıp ve utanç verici bir durum olarak görülüyordu. Ancak günümüzde genel olarak kısırlık sorunu yaşanınca karı koca birlikte doktora giderler. Kısırlık sorununu gidermek amacıyla geçmişten günümüze kadar devam eden birtakım uygulamalar yapılır. Bu uygulamaların bir kısmı tıbbi dayanır. Bazıları da halk tebabeti ve halk inançlarına dayanmaktadır.

Amman yöresinde evlendikten birkaç ay sonra gebelik görülmezse bir sorun olduğu düşünülüp tıbbi sağıltmalara (doktor, hemşire, ebe gibi) başvurulur. Tıbbi çözümler sonucu hamilelik gerçekleşmezse hemen başka sağıltmalara başvurulmaya başlanır. Bu sağıltmaların bazıları dinsel, bazıları büyüsel niteliklere sahiptir. Kısırlığın tedavisi için yapılan uygulamaları şöyle sıralayabiliriz:

- Kadın hamile kalamayınca nazar değdiği düşünülür. Bu yüzden nazarı bozmak için hocaya gidilip muska yazdırılır ve yöresel adı "bahur" adı verilen bir otla ev tütsülenir. (K.k 24, K.k 28, K.k 36, K.k 37)
- Bazı din büyüklerinin türbelerine gidilip dilek dilenir ve adak adanır. Eğer kadın hamile kalırsa yine aynı türbede koyun kesilir. (K.k 6)
- Meşe ağacı gibi mübarek sayılan ağaçların dallarına bir çocuklarının olması dileğiyle çaputlar bağlanır.
- Hamile kalamayan kadının sırt bölgesinde hacamat tedavisi uygulanır. (K.k 2)
- Kadının rahminin ters döndüğü için hamile kalamadığı zannedildiği için karın bölgesi önden ve arkadan mübarek bir zeytinyağ ile iyi bir şekilde sürülerek yağlanır. (K.k 17, K.k 18)
- Vücuda faydalı olan otları kaynatıp içmek halk arasında çok yaygın bir tedavi yoludur. Fakat gebe kalmak isteyen kadınlara kaynamış otların kovasını kadın ayaktayken bacakları arasına koyarak çıkan dumanı bitine kadar ayakta durması ve daha sonra hemen uyuyup dinlenmesi gerekmektedir. Böylece kadının hamile kalacağı düşünülür. (K.k 23)
- Kadının, öldürülen bir adamın kanından başına sürülürse gebe kalacağına inanılır. (K.k 19)
- Hamile kalamayan kadının sırtı üstünde hamile bir kadın birkaç dakika oturup kalkar ve bu durum üç kere tekrarlanırsa sırtına oturan kadının hamile kalacağına inanılır. (K.k 17, K.k 23, K.k 24)

Samsun yöresinde de çocuğu olmayan kadınlar Kılıçdede yatır gibi önemli sayılan yatırları ziyaret edip dilek diler ve adak adar. Ayrıca çocuğu olmayan kadınlar hocalara götürülür, kadını buğuya (özellikle kaynayan sütün buğusuna) oturturlar ya da kadın denizde kayıkla gezdirilirse çocuğunun olabileceği düşünülür. Bir kadının çocukları sürekli ölüyorsa, o kadın tek evlilik yapmış kırk farklı kadından kırk yama alıp bir elbise diker, onu çocuğuna giydirirse, bu kez doğan çocuğunun ölmeyeceğine inanılır (Şişman, 2002, s. 446-447).

Günümüzde bu uygulamaların ve ritüellerin, eskiye oranla daha az uygulanmasına rağmen halen yapıldığı da görülmektedir. Günümüzde çocuğu olmayan kadın ve erkek modern tıp yöntemleriyle (tüp bebek) tedavi olmaktadır. Çocuğu olmayan ailelerin, geçmişte olduğu gibi yakın akrabasının çocuğunu evlatlık alma geleneği günümüzde de devam etmektedir.

Aşerme / الوحام

Hamilelik döneminde anne adaylarının bir yiyeceği veya içeceği canının istemesi "aşerme" olarak nitelendirilir. Hamileliğin en önemli belirtilerinden biri olan aşerme, kimi anne adaylarında çok fazla olurken; kimileri hiç aşerme yaşamadan bebeklerini kucağına alabilmektedir. Aşerme, hamilelik sırasında akla gelmeyen hatta bazen mevsimi olmayan yiyecekleri tüketme dürtüsü ve bir yiyecek özlemidir. Anne adayları tatlı lezzetler, baharatlı, tuzlu veya ekşi yiyecekler için aşırı açlık hissedebilirler. Bazı uzmanlar, aşermenin hormonal değişikliklerin bir sonucu olarak ortaya çıktığına inanmaktadır. Belirtiler çoğunlukla gebeliğin ilk üç ayında görülebilir. Kadın bu aşamaya gelince bazı yiyecekleri yemeye bazılarını ise yememeye özen gösterir.

Ürdün'de, özellikle Amman şehrinde aşerme konusuna çok önem verilir. Bu dönemde hamile kadının istediği her şey verilmeye gayret edilir. Eğer getirilmezse istediği yiyeceğin, çocuğun vücudunda leke şeklinde bulunacağına inanılır. Genellikle, hamile kadın, mevsimi olmayan yiyecek ve içecekler istediği için bunları satan özel dükkânlar vardır. Hamile kadının istediği şeyi yiyemediği takdirde çocuğun vücudunda lekeler çıkacağına inanılır. (K.k 2, K.k 6, K.k 11, K.k 14, K.k 16, K.k 17, K.k 18, K.k 19, K.k 23) Bunun için aşerme döneminde kadın ne isterse hemen getirilmeye çalışılır.

Samsun yöresinde de aşerme ile ilgili yapılan uygulamalar aynı şekilde görülmektedir. Ancak Samsun'da gebe kadın aşerme döneminde ciğer, çilek, zeytin, salça ve nar gibi yiyecekleri yedikten sonra ellerini yıkamadan yüzüne ya da vücudunun herhangi bir yerine dokunursa, doğacak çocuğunun da vücudunun aynı yerinde yediği gıdanın rengine benzer bir iz oluşacağına inanılır (Şişman, 2002, s. 446).

Aşerme konusu Amman toplumunda pek çok hikâyede geçmiştir. Örneğin; "Bir zamanlar adı Alya olan kadın hamileyken turpa aşermişti. Kocasını Selim Bey turpu getirmek için uzun bir mesafeyi katedip Ürdün Vadisi'ne kadar yürümüştü. Fakat evde bulunan kişilerin turpu yiyeceği korkusuyla herkes gittikten sonra eşine vermek üzere turpu tuzluğun içine koymuştur. Ancak herkes gittikten sonra tuz turpun suyunu emmiş bu yüzden eşi yiyememiş ve oğlu Ali dünyaya geldiğinde karnında turp şeklinde bir leke görülmüştür" (Gharaibeh, 2010, ss. 1-3)

Bebeğin Cinsiyetinin Tayini

Çocuğun doğumu aile için büyük sevinç kaynağıdır. Gebelik sırasında en önemli hususlardan birisi de çocuğun cinsiyetidir. Ürdün kültüründe erkeğin önemi ve egemenliği düşünülürse ilk doğan çocuğun erkek olması istenir. Ayrıca erkek çocuk doğuran kadın büyük bir hürmet ve ilgi kazanır. Aynı zamanda damadın ve gelinin aile ve toplum içindeki değeri yükselir. (K.k 24, K.k 28, K.k 36, K.k 37) Maalesef bazı durumlarda kadının erkek çocuk doğurması isteği hamile kadın üzerinde büyük bir baskı yaratır ve çocuğun cinsiyetini etkileyeceğine inandığı, adak ve kurban kesme gibi bazı âdetleri gerçekleştirmeye çalışır.

Amman yöresinde yapılan araştırmalarımız sonucunda çocuğun cinsiyeti, annenin yediği yiyeceklerden, vücudundaki değişikliklerden ve başka yollarla yapılan tahminlerden öğrenilmektedir. Yörede çocuğun cinsiyetiyle ilgili bazı uygulamalar yapılır. Bu uygulamalar şunlardır:

- Hamile kadın çok ekşi yemekler ve turşu yerse çocuğun erkek, tatlı yemekleri yerse çocuğun kız olacağına inanılır. Bu uygulama aynı şekilde Samsun yöresinde de uygulanmaktadır.
- Hamile olan kadının yüzünün güzelleşmesi durumunda bebeğin kız olacağına, çirkinleşmesi durumunda ise erkek olacağına inanılır. Bu uygulama aynı şekilde Samsun yöresinde uygulanmaktadır.
- Hamile kadının karnı bel kısmı genişleyerek yassı şekilde ise kız çocuğunun, sivri ise erkek çocuğunun olacağına inanılır. Bu uygulama aynı şekilde Samsun yöresinde uygulanmaktadır.
- Amman'ın bazı yerlerinde hamile kadının haberi olmadan başına tuz atılır. Eğer fark ettiğinde başını yukarıya doğru kaldırırsa çocuğun erkek olacağına, başını öne doğru eğerse çocuğun kız olacağına inanılır. (K.k 14, K.k 28) Samsun'da da yakın bir uygulama yapılmaktadır. Gebe kadının haberi olmadan bir sandalyenin altına makas, diğerine ise bıçak konulur. Gebe kadın

bıçağın üstüne oturursa bebek erkek, makasın üstüne oturursa çocuğun cinsiyetinin kız olacağı düşünülür.

- Bebek anne karnında çok hareketli olursa erkek, sakin ve hareketsiz olursa kız olacağına inanılır.
- Kadın sürekli peynir ürünleri yerse doğacak çocuklarının hep kız olacağına inanılır. (K.k 2, K.k 23)
- Hamile kadının nabızı hızlı atıyorsa erkek; nabızı yavaş atıyorsa da kız çocuğu olacağına inanılır. (K.k 2)

Doğum Öncesiyle İlgili Diğer Uygulamalar

- Anne çocuğun kendisine benzemesini isterse aynaya bakar. (K.k 11, K.k 17, K.k 23)
- Hamile kadının karnına aile dışında biri dokunursa çocuğa zarar geleceğine inanılır. (K.k 36)
- Kadın hamilelik döneminde hep midesinden şikâyet eder ve midesinde yanma olduğunu söylerse çocuğun saçının uzun olduğu düşünülür. (K.k 2, K.k 6)
- Çocuğun gözlerinin mavi olmasını isteyen anne denize bakar. Çocuğun kara gözlü olmasını isterse zeytin, yeşil olmasını isterse de çiğ bezelye yer. (K.k 11, K.k 17, K.k 18)
- Anne en çok kime bakarsa, çocuğun ona benzeyeceğine inanılır. Bu yüzden güzel, sevilen ve beğenilen birine bakılır.
- Hamile kadın bacak bacak üstüne atarak oturursa bebeğin doğumunun zor olacağına inanılır. (K.k 37)
- Hamile kadın uyurken çok hareket ederse, göbek bağının ceninin etrafına sarılacağına inanılır (K.k 2, K.k 19).
- Hamile kadın kocasını çok seviyorsa ilk çocuğunun eşine benzeyeceği düşünülür. (K.k 6, K.k 23, K.k 24)
- Hamile kadın akşam vakti uyumaz. Eğer uyursa kendisine ve bebeğine zarar geleceğine inanılır. (K.k 18)
- Hamile kadın akşam vakti yere su dökmez. Bunu yapmak uğursuz sayılır. (K.k 36)
- Eğer hamile kadının kocası ölürse hamile olduğu anlaşılınsın diye tabutun altından geçer. (K.k 11, K.k 36, K.k 37)

Doğum Sırası

Hamile kadının, doğum sırasındaki gücünü artırıp kolay doğum yapmasını sağlamak amacıyla birçok uygulama ve ritüel yapılır. Geçmişte doğum evde yapılırken günümüzde lüks ve donanımlı hastanelerde yapılmaktadır. Doğum yaklaştıkça yapılması gereken ilk şey doğumu yaptıracak kişinin seçimidir. Eskiden doğum ebe tarafından yaptırılmaktaydı. Fakat ebe dikkatli bir şekilde seçilmeli ve doğum sırasında bir sorun yaşanırsa ne yapacağını bilen tecrübe ve bilgi sahibi olan biri olmalıdır. Genellikle her köyde en az bir tane tecrübeli ebe bulunur. Hatta bazıları ebelik görevini seleflerinden miras olarak almıştır.

Doğum Hazırlıkları

Hamileliğin son ayında, artık anne doğuma hazırlanmaya başlar. Hem kendisi için hem de çocuğu için özel hazırlıklar yapar. Amman ve çevresinde; çocuğun babası, çocuğun giysilerini ve beşiğini aynı bir gelin çeyizi hazırlar gibi doğumdan önce hazırlar. Aynı zamanda akika için bebeğin doğumunun ilk haftasında kesilmesi amacıyla bir koyun veya oğlak alınır. Gebe kadının sancısının başlamasından kısa bir süre önce, bu olayı kutlamak, evi temizlemek ve yemek yapmak amacıyla tüm aile bireyleri toplanır ve gerekli işleri yaparlar. Bazen de bazı ailelerde evin yeniden boyanması önemlidir. Bu sırada, anne gelecek bebeği için yünlü şapka ve çoraplar örer (Gharaibeh, 2010, ss. 1-3).

Hamile kadının doğumunu kolaylaştırmak amacıyla bazı yiyecek ve içeceklerle özen göstermesi gerekir. Hamilelik döneminde hurmanın hem bebek hem de anne için çok yararlı olduğu bilinir. Hurma vücuda gerekli olan her şeyi sağladığı gibi doğumu da kolaylaştıran en önemli ve etkili bir yiyecektir. Anne adayının vücudunu dinç tutması amacıyla hamileliğin son günlerinde tarçın kaynatıp içmesinin de çok faydası vardır. Hatta doğumdan bir süre sonra tebrik için gelen misafirlere de tarçın ikram edilir.

Hamile kadının zamanı dolduysa ve sancuları arttıysa doğumun yakın olduğu anlaşılır. Bu süre zarfında ebe kadın eve gelip kadının doğurması için son sancısını bekler. Kadın temiz bir yatağa alınır, bebek için temiz bezler ve sıcak su hazırlanır. Kadın doğurur doğurmaz çocuğun göbeği kesilip kesilen yer iyi

bir şekilde temizlenir. Bundan sonra hem bebek hem de annesi iyice temizlenir. Kadın doğururken annesi, kaynanası ve bazen kız kardeşi yanında olur. Çocuk doğunca ağlamazsa, hayatta olduğundan emin olmak amacıyla ebe bebeği iki ayağından tutup havaya kaldırarak poposuna vurup onu ağlatır. Bebeğin sesini duyan baba mutluluğunun göstergesi olarak hemen tatlı getirmeye gider. Anne dinlenirken ebenin en önemli işi bebeği temizlemektir. Yörede, bebeği yıkama geleneği vardır. O da altı kere suyla ve bir kere toprakla temizleme şeklindedir (K.k 11, K.k 37). Bu uygulama özellikle kırsal alanlarda uygulanırken şehir mekezlerinde bu yıkama şeklinin hemen hemen hiç uygulanmadığı söylenebilir.

Amman halk kültüründe, kadının doğumu zorlaşırsa bazı pratikler yapılır. İlk olarak doğumu kolaylaştırması düşüncesiyle, kadının kocasından elbiselerini ters giymesi istenir. Ondandır ebe, beş kez Felak suresini okur, 99 taneden oluşan ve nadir bir siyah mercandan yapılan tesbihi kadının başından beline kadar geçirir. Bu şekilde kullanılan bu özel tesbihin, herhangi bir işi kolaylaştıracağına inanılır (K.k 6, K.k 36, K.k 37).

Geçmişte dünyaya gelen bebek erkekse üç kez; kızsadece bir kere zılgıt çekilirdi. (K.k 11) Gelen çocuğun erkek olduğu anlaşılınca, amcası ya da dedesi tarafından havaya silah atılır ve köyün bütün çocukları, yeni doğan bebeğin babasına giderek ondan para ve tatlı alırlardı. (K.k 37, K.k 7, K.k 34) Günümüzde ise bebeğin gelişi çok farklı bir şekilde karşılanmaktadır. İlk olarak doğum gerçekleşmeden önce gelecek çocuk erkekse oda mavi; kız çocuk olacaksa da oda pembe balonlarla süslenir. Bebek dünyaya gelince mutluluk göstergesi olarak hastanedeki hemşirelere bir miktar para dağıtılarak çocuğun sağlıklı yaşaması için dilekler dilenir. Kadın hastaneden çıkar çıkmaz aile, komşular ve dostlar tebrik etmek için evi ziyaret etmeye başlarlar. Ve herkese kaynatılan tarçından ikram edilir (Gharaibeh, 2010, ss. 1-3).

Anne adayına, gücünü kaybetmemesi için doğumun ilk iki üç haftasına kadar tavuk suyu çorbası ve etli yemekler yapılır. Ayrıca nane, ıhlamur vb. yeşil otlar kaynatılıp içirilir (K.k 2, K.k 23).

Bebeğin Göbek Bağı

Amman yöresinde, bebeğin göbek bağı çok önemli bir nesne olarak görülmektedir. Hatta halk arasında, bebeğin göbek bağına, onun geleceği ile bir bağlantısı olduğuna inanılmaktadır. Bu yüzden değerinin korunması ve bebeği olumlu yönde etkilemesi amacıyla özel bir yerde saklanmaktadır. Amman yöresinde, bebeğin göbek bağına saklamak için okul, cami, ahır, askeriye vb. yerler kullanılmakta ve buralara gömülmektedir. Genellikle aileler, bebeğin göbeğini atmaktan korkarlar ve atıldığı takdirde bebeğe kötülüklerin musallat olacağına inanırlar.

Çocuğun eğitilmiş olması amacıyla göbek bağı okulun bahçesine gömüldüğü gibi dindar olması istenince, göbek bağı cami sınırları içinde bulunan bir toprağa gömülmektedir. Gelecekte hayvanlarla ilgilenen onları seven biri olsun diye de hayvanların bulunduğu yere gömülür. Eğer çocuğun binici olması istenirse, göbek bağı at ahırına gömülür (K.k 1, K.k 2, K.k 28, K.k 20, K.k 34). Göbek bağı ile ilgili uygulanan pratik ve ritüeller Samsun yöresinde de aynı şekilde uygulanmaktadır.

Yörede, bebeğin göbek bağı kesildikten sonra çabuk iyileşmesi amacıyla bebeğin göbek deliğinin etrafı uzun bir süre tuzlu suyla temizlenip temiz bezle sarılır. Bazen de göbek deliğine zeytinyağı sürülür. Ancak bu uygulama herkes tarafından yapılmaz. Bazı aileler ise, kız çocuğunun göbeğinin dışı çıkık ve kötü görünmemesi amacıyla göbek deliğinin üstüne madenî para koyarlar (K.k 2, K.k 11, K.k 28, K.k 37).

Doğum Sonrası

Bebeğin doğumundan sonraki evreye doğum sonraki dönem denir. Bu aşamada da bazı uygulamalar yer almaktadır. Doğumun hemen akabinde gelişen ve içerisinde lohusalık, al basması, kırklama, tuzlama, emzirme gibi dönemlerin bulunduğu yoğun bir halk bilimi evresi bulunmaktadır. Bu aşamada bebeğin özenle büyütülmesi ve her türlü tehlikelere karşı korunması dönemi başlamış olur.

Geleneksel toplumlarda doğum sonrasındaki evrede birtakım uygulamalara büyük önem verilir. Bu dönemde, hem anne hem de bebek başına gelebilecek herhangi bir kötülük ve olumsuzluktan korunmaya çalışılır. Doğum sonrasındaki yapılan uygulamalar, doğumun kırkıncı gününe kadar devam eder. Yaptığımız çalışmada, Amman ve Samsun yörelerinde yaşanan doğum sonrası ile ilgili bazı uygulamaları şu şekilde gösterebiliriz:

Tuzlama

Halk inançlarında tuzun kutsallığı, tuza yemin edilmesi, tuzun gerektiğinde şahit gösterilmesi, insan üzerinde hakkının olduğunun kabul edilmesi, ona yapılan saygısızlığın cezasız kalmayacağına inanılması ve onun tabu olarak algılanması eski kültürlerden bu yana rastlanan bir durumdur. Anadolu'nun pek çok yöresinde tuz kötülük savıcı, nazar bozucu, bereket getirici ve iyileştirici bir öge olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçiş dönemlerinin üç önemli evresinde tuz bulunmaktadır (Örnek, 1977, s. 148).

Bebeği tuzlama geleneği, geçmişten günümüze kadar önemini kaybetmeyen bir gelenektir. Bebek dünyaya geldikten bir hafta sonra ya annesi ya da ninesi tarafından tuzlu suyla yıkanır. Tuzlu suyun, çocuğun cildini temizlediğine, hastalıklara karşı bağışıklığını artırdığına, kemikleri ve kasları güçlendirdiğine, ileride terinin kötü kokmasını engelleyeceğine, yaralarının iyileşmesini hızlandıracağına ve alerjilere karşı koruyup bebeği dirençli yapacağına inanılır.

Bebeği tuzlamadan önce komşu kadınlar, özellikle yaşlı kadınlar çağırılır. Tarçın çayı ikram edildikten sonra bebeğin yıkanacağı suya az miktarda tuz eklenir. Bu aşamadan sonra tuzlu su bebeğin cildine, özellikle koltuk altına, parmak arasına ve bacaklarına hafifçe sürülür. Tuzlu su bebeğin cildinde kısa bir süre bekletilir. Sonra temiz suyla ve şampuanla yıkanır. Bebeğin elbiseleri giydirilmeden önce zeytinyağıyla bütün vücudu yağlanır ve sonraki güne kadar bu yağ vücudunda kalır. Yine sonraki gün bebek yıkanır ve zeytinyağı sürülür. Bu uygulama üç gün boyunca tekrarlanır (K.k 28, K.k 37). Bazı durumlarda kırkıncı güne kadar ara sıra bu uygulamanın yapıldığı gözlemlenmiştir (K.k 2).

Samsun yöresinde ise bebek doğar doğmaz özellikle parmak araları, koltuk altları ve boynu tuzlanır. Tuz bebeğin vücudunda 10-15 dakika bekletilir, ardından bebek yıkanır. Tuzlama işi bu işi bilen bebeğin bir yakını tarafından yapılır. Bu işlem bebekteki pişik olma olasılığının meydana gelmesini engellemek ve büyüdüğünde de terinin kötü kokmasının önüne geçilmesi amacıyla uygulanır (Abdülaziz Bey, 2000, ss. 28-29).

Amman yöresinde bazı ailelerde tuzlama geleneği farklı şekilde uygulanmaktadır. Tuzlu zeytinyağı bebeğin vücuduna sürülür. Ve daha sonra bebek normal bir şekilde yıkanır (K.k 2, K.k 28).

Kundaklama

Kundaklama, geçmişten günümüze kadar devam eden en önemli âdetlerden biridir. Bebek doğduğu andan itibaren 3- 4 aylık olana kadar kundaklanır. Hem rahat uyuması, hem de ellerini ve kollarını bilinçsizce hareket ettirirken kendine zarar vermemesi amacıyla yapılan bir gelenektir. Kundak yapmak bebeğe ihtiyaç duyduğu güven duygusunu, huzur ve kendisinin anne karnında olduğu hissini verir.

Amman yöresindeki kundak pamuklu bir battaniyedir. Önce battaniyenin üst ucu üçgen şeklinde katlanır. Bebeğin boynu, battaniyenin ucuna gelecek şekilde bebek yerleştirilir. Sonra battaniye bebeğin iki tarafından sarılır. Bebeği nazardan korumak amacıyla kundağın içine küçük Kur'an-ı Kerim ya da mavi boncuk konulur (K.k 28). Samsun yöresinde geçmişte kundaklama geleneği uygulanmıştı. Ancak günümüzde bebeğin kundaklanmasına çok az rastlanmaktadır. Doktorlar uygun görmedikleri için kundaklama geleneği çok azalmıştır.

Lohusalık/ Nifas Dönemi

Doğum yapan kadının 40 gün boyunca geçirdiği doğumun hemen sonrası olan evre lohusalık olarak adlandırılır. Yeni doğum yapmış, doğumdan sonra da henüz yataktan kalkmamış kadına "lohusa", "loğsa", "doğazkesen", "emzikli", "nevse" gibi adlar verilir. Doğumdan sonra yatakta kalma süresi kadının fizyolojik durumuna, doğumunun zor ya da kolay oluşuna, iklime, çevre koşullarına, ailenin varlıklı veya yoksul oluşuna, hatta gelinin sevilip sevilmemesine göre bile farklılık gösterir (Örnek, 1977, ss. 144)

Amman halk kültüründe, yeni doğum yapmış kadına nefse (نفساء) denilir. Bu dönem hem anne hem de bebek için çok tehlikeli sayılır. Bu süreçte anne fizyolojik ve psikolojik değişiklikler geçirir. Çalışma yaptığımız yörede, lohusalık dönemine çok önem verilmesinden ötürü kırk gün boyunca çeşitli uygulamalar yapılmaktadır.

Amman yöresinde, ilk olarak anne ve bebeğin sağlığından emin olunduktan hemen sonra annenin iyi beslenmesi ve sütünün bol olması amacıyla bal ve susam yedirilir. Bundan sonra annenin sağlığı için bir tane horoz kesilir ve aileden ya da komşulardan biri horozu pişirip çorba yapar. Tarçın çayı üzerine

ezilmiş ceviz kırk gün boyunca anneye içirilir (K.k 6, K.k 18, K.k 19, K.k 23, K.k 28). Doğumun ilk günlerinde, kadın dinlenirken annesi ya da kaynanası çocuğa bakar.

Amman coğrafyasında geleneksel olarak lohusalık döneminde anneler yalnız bırakılmaz. Lohusa kadının yanında mutlaka birisinin olması gerekmektedir. Kadının ve çocuğun bakımı için gerekli her şey yapılır. Çünkü bu dönemde anne iyice dinlenmeli, yemeli, içmeli ve çocuğunu beslemelidir. Doğumdan sonra akrabalar, komşular ve aile dostları tebrik için gelir. Geçmişte genel olarak misafirler tavuk, yumurta vb. yiyecekleri hediye olarak getirirdi. Ancak günümüzde, gittikçe bebeğin masraflarının arttığı düşüncesiyle misafirler ya bir miktar para ya da altın gibi değerli hediyeleri bebeğin giysisine takarlar. Misafirlere tarçın çayı ve tatlı ikram edilir. Ayrıca evden çıkarken küçük paketler şeklinde hazırlanmış çikolata ve şeker misafirlere verilir.

Lohusalık döneminde nazar ve olumsuzluklardan korkulduğu için ne anne ne de bebeği evden dışarı çıkar. Lohusa kadın başka lohusa bir kadın ile görüşmez. Eğer görüşürlerse ikisine ve bebeklerine zarar geleceğine inanılır. Kırk gün boyunca kimse çocuğun üstünden geçmez. Eğer biri çocuğun üstünden geçerse ona kötü bir şey olacağına inanıldığı için çocuğun beşiği evin bir kenarına konulur. Çocuk kız olursa gözleri ve kaşlarının kalemle süslenmesi ve ona sürme çekilmesi çok önemli bir gelenektir. Bazı ailelerde, kız çocuğunun kundağına "erkek" kelimesi yazılarak sonraki doğacak bebeğin erkek olacağı düşünülür (Gharaibeh, 2010, ss. 1-3).

Samsun yöresinde de lohusa kadın kırk gün dışarı çıkarılmaz. Şayet lohusa kadın düğüne giderse sü-tünün kesileceğine ve bebeğinin geç yürüyeceğine inanılır. Ayrıca cenazeye giderse bebeğin yürümeyi geç öğreneceğine inanılır. Loğusa kadının dışarı çıkması gerektiğinde çocuğun korunması için kundağa bir parça ekmek ve bir parça kömür konulur (Şişman, 2002, ss. 447, 450).

Doğumun İlk Haftası

Amman'da doğumun yedinci gününde ayrı ve özel bir kutlama geleneği yapılmaktadır. Bu günde akika için koyun kesilir. O günde sabah erkenden kadınlar evde toplanırlar. Doğum yapmış kadının yıkanmasına yardım ederler. Genellikle yıkanma suyunun içine lavanta ve buna benzer faydalı otları eklerler. Ondandan sonra kadın tütsülenir ve yeni doğumu kutlamak için kadın ve çocuğu yeni kıyafetler giyer (K.k 28, K.k 37).

Aynı gün çocuğun tuzlama âdeti gerçekleştirilir. Ve daha sonra çocuğun gözleri kalemle süslenir. Normal günlerde sadece kız çocuğunun gözleri kalemle çizilir. Ancak doğumun birinci haftasında çocuğun cinsiyeti ne olursa olsun bu âdet uygulanır. Çocuğu yıkayıp süsledikten sonra en önemli geleneğe geçilir. Çocuk erkekse babası, dedesi veya bir imam tarafından, çocuk kız ise yalnızca babası tarafından sağ kulağına ezan, sol kulağına üç kere tekbir okunarak çocuğa isim verme hadisesi gerçekleştirilmiş olur (Gharaibeh, 2010, ss. 1-3).

Yörede, bu törenleri bitirdikten sonra akika kesme töreni başlar. İkinci vaktinde akika kurbanı kesilip yemek yapılır. Akşam yemeği için köyün büyük adamları ve caminin imamı eve davet edilir. Yemekten önce ya da sonra Kur'an-ı Kerim'den bazı sureler okunup çocuk ve ailesi için dualar edilir (K.k 11, K.k 17, K.k 18, K.k 28). Böylelikle doğumun birinci haftasının kutlamaları bitmiş olur.

Çocuğa Ad Verme

Amman yöresinde daha önce bahsettiğimiz gibi doğumun birinci haftasında çocuğa isim verilir. Çocuğa ad verme töreni tüm aile adayları için son derece mühim bir olay olarak görülür. Çocuğa isim verilirken aile büyüklerinin sözlerine çok dikkat edilmesi gerekir. Büyüklerin tavsiyeleri alınarak anne ve baba isimleri konulur. Çocuğa şu esaslara göre isim verilir:

- Çocuğun dedesi, ninesi, amcası, halası gibi akrabalarının isminin ona verilmesine günümüze kadar çok önem verilmektedir.
- Kur'an-ı Kerim'den herhangi bir sayfa açılarak o sayfada hangi sure çıkarsa çocuğa o surenin ismi verilir. Ya da çocuğun babası veya annesi Kur'an-ı Kerim'den rastgele bir sayfa açarak parmağının ucu hangi kelimeye gelirse o kelime çocuğa isim olarak verilir.
- Amman toplumunda genel olarak peygamberlerin ve sahabelerin isimlerini, erkek çocuklarına vermek çok yaygındır. Ayrıca kız çocuklarına, Meryem (مريم), Asya (آسيا), Hatice (حديجة), Ayşe (عائشة), Fatma (فاطمة), Ümmü Gülsüm (أم كلثوم) gibi isimler verilir.

- Çocuğun doğduğu aya göre isim verilir. Örneğin, Recep, Şaban, Ramazan ve Muharrem gibi aylarda doğduysa bebeğe doğduğu ayın ismi verilir.
- İlkbahar mevsiminde doğan çocuklara Bahar (Rabi' ربيع) adı verilir. Erkek çocuğa Rabi' (ربيع), kız çocuğa ise Rabi'a (ربيعة) şeklinde verilmektedir.
- Perşembe ve Cuma günlerinde doğmuş olan erkek çocuklara günün ismi konulur. Bazen de Cuma günü mübarek bir gün olduğu için isim olarak verilir.
- Ailede sürekli çocuk ölürse, kız çocuğuna Hayat ismi, erkek çocuğa da Yahya ismi verilir (K.k 2).

Samsun yöresinde dini olarak kutsal sayılan isimlerin çocuğu koruyacağına ve ona iyi geleceğine inanıldığı için genel olarak peygamber, sahabe, büyük insanların ve zatların adları verilir. Erkeklerle Muhammet, Mehmet, Mustafa, Ali, Recep, Şaban, Kadir, Bilal, Bekir, Musa gibi dini mahiyetli isimler konulur. Kız çocuklarına da yine aynı şekilde dini içerikli Fatma, Hatice, Zehra, Ayşe, Emine gibi isimler verilir. Günümüzde ise daha çok Burcu, Tuğçe, Aleyna ve Burçin gibi daha modern olduğunu düşündükleri isimleri vermektelerdir.

Kırk Basması

Hem Amman hem de Samsun yörelerinde doğumun kırkıncı gününe kadar lohusa kadını ve bebeği olumsuzluk, nazar ve hastalıklardan korumak için her ikisine de çok iyi bakılmalıdır. Kırk basması, bebeğin yanında lohusa kadını da çok etkiler. Kırk basması, bebeğin gelişmemesi, kilo alamaması, hastalanması, annenin bir daha çocuk sahibi olamaması gibi durumlara denilmektedir. Lohusa kadın kırk gün boyunca iyice dinlenebilmek için genellikle bebeğiyle birlikte kendi ailesinin evinde kalır ya da annesi onun evine gelip yanında kalarak kırkıncı güne kadar ona bakar. Amman halk kültüründe kırk basması oldukça ciddi bir durum olarak algılanır. Bu yüzden bununla ilgili pek çok uygulama yapılır ve çeşitli önlemler alınır. Bu önlemlerin bazıları şunlardır:

- Lohusa kadın kırk gün boyunca namaz kılamaz ve oruç tutamaz (K.k 2, K.k 6).
- İki lohusa kadının karşılaşmaları gerekir. Eğer karşılaşarlarsa tekrar hamile kalamayacaklarına inanılır (K.k 28).
- Lohusa kadın ve çocuğu kırk gün boyunca evden hiç çıkmaz. Eğer çıkarsa kendisi ve çocuğu basılacağına inanılır (K.k 36, K.k 37).
- Lohusa kadın kırk gün boyunca yıkanmaz. Bu sürede yıkanırsa hastalanacağı düşünülür (K.k 11).
- Lohusa kadın vücuduna hava girmemesi ve bu yüzden hastalanmaması amacıyla renkli kıyafetler giyinmektense koyu renkli kıyafetler, eldiven ve çorap giyer. (K.k 2, K.k 6, K.k 36)
- Lohusa kadının uyuduğu odaya herhangi bir çiğ et getirilmez (K.k 28).
- Âdetli kadın, lohusa kadının olduğu yere gelirse yeniden gebe kalamayacağına inanılır (K.k 11).
- Doğumun birinci haftasına kadar lohusa kadının kocasının saçı, bıyığı ve sakalı kesilmez (K.k 1).
- Doğumdan sonraki kırk gün boyunca nazar ve kötü ruhlardan korunmak amacıyla evde sürekli Kur'an-ı Kerim okunarak ev tütsülenir.

Samsun yöresinde kırk basması olayının birkaç farklı şekilde meydana gelebileceği düşüncesine inanılır. Örneğin kırkı çıkmamış iki bebek karşılaşarsa ya da bir araya getirilirse kırk basması olacağına inanılır. Ayrıca kırkı çıkmamış bebeğin bulunduğu eve tartılmamış et getirilirse ve cenazeden gelen bir kişi bebeği görmeye gelirse kırk basması olayının meydana gelebileceği düşünülür (Şişman, 2002, s. 450).

Kırklama

Doğumun kırkıncı günü bitmeden önce kırklama adlı tören yapılır. Bu tören yörenin gelenekleriyle çok zengindir. Bundan dolayı o günde gereken bütün uygulamaların yapılmasına çok önem verilmektedir. Amman yöresinde kırkıncı günün sonunda anne ve bebeğin artık kötü ruh ve hastalıklardan kurtulduğuna inanıldığı için büyük bir kutlama yapılmaktadır. Kırkıncı günde yapılan uygulamalar hem kadın için hem de bebek için çok önemlidir.

Kırklama törenini bitirdikten sonra artık kadın ile bebeği nazar ve olumsuzluklardan korkmadan evden rahat şekilde çıkabilir. Kırklama gününde ilk yapılan gelenek, çocuğun saçını kesmektir. Çocuğun saçını

kesme töreni çocuğun annesinin babası olan dedesi tarafından yapılmalıdır. Ancak dedesi yoksa bu kez babasının babası olan dedesi ya da cami imamı tarafından yapılabilir. Çocuğun saçını kestikten sonra başına altın ya da gümüşlü hamse eli konulur. Hamse elinin, çocuğu nazarlardan koruyacağına inanıldığı için bu âdetin uygulamasına çok önem verilir (Gharaibeh, 2010, ss. 1-3).

Çalışma yaptığımız yörede kırkıncı günün sonunda bebek ve anneye banyo yaptırılır. Tamamen nazarlardan korunmak amacıyla banyo suyuna mavi taşlar koymanın unutulmaması gerekir. Bu günde bazı yörelerde koyun kesilip yemek yapılır.

Samsun yöresinde bebek ve annesi doğumdan kırk gün sonra özel bir şekilde yıkanır. Bu yıkanma işlemine "kırklama" denilir. Yıkanma şeklini şu şekilde açıklayabiliriz:

Önce kırk tane küçük taş ve kırk kaşık suya konulur. Bu suya üç kez İhlas, bir kez Fatiha suresi okunup üflenir. Çocuk yıkandıktan sonra bu su çocuğun başından aşağıya dökülür. Daha sonra kovanın dibindeki kalan az miktarda su da evin içine serpilir. Böylece çocuğun kırklanma merasimi gerçekleştirilmiş olur. Aynı şekilde anne de yıkanarak kırklanması yapılır (Şişman, 2002, s. 451).

Doğumla İlgili Bazı Uygulama ve İnançlar

- Yeni doğan bebek çok öpülmez. Eğer çok öpülürse sağlıksız olacağına inanılır (K.k 11, K.k 36).
- Yeni doğan bebeğin gözlerine tuzlu su damlatılırsa edepli ve terbiyeli olacağı düşünülür (K.k 2, K.k 6, K.k 11, K.k 23, K.k 28).
- Bebeğin derisine tuz ve zeytinyağı sürülürse onun nazardan korunacağına inanılır (K.k 28).
- Yeni gelinin, yeni elbiseler giymesi ve altın takılar takması gerekir. Böylece çok fazla sayıda çocuğu olacağına inanılır (K.k 28).
- Yeni evlenmiş olan bir gelin kısır olmasın diye kinasının hep yeni kalması gerekir. Eğer kinası eski olup yeni kına süren bir kadınla görüşürse çocuğunun olmayacağına inanılır (K.k 11, K.k 37).
- Gelin kısır olursa, kimse bilmeden bir cenazede kullanılan sabunu çalarsa onun bu durumdan kurtulacağına ve hamile kalacağına inanılır (K.k 34, K.k 37).
- Hamile kalamayan kadının, çocuğunun olabilmesi için fakir birine giderek kâğıt veya beyaz tabak üzerine Kur'an-ı Kerim'den bazı ayetler yazdırıp onu su içine koymasına gerekir. Sonra bu suyu içerek o kadının hamile kalacağına inanılır.
- Yürümeyi bilen çocuk yerde sürünürse kısa bir zaman sonra uzaktan bir misafir geleceği düşünülür (K.k 16).

Sonuç

H.z. Muhammed'in hayatını göz önüne aldığımızda onun, toplumun fertlerini kontrol altında bulundurmak, insanın nefsinin düzeltmek hususunda ne denli titizlik gösterdiğini açıkça görürüz. Onun bu konuda titizlik göstermesinin temelinde, insan gerçeğinin anlaşılması ve onun arzu ve isteklerine cevap verme duygusunun yattığını görürüz. Öyle ise doğum, evlilik, ölüm vb. İslâmî prensipler sayesinde toplumun hiçbir ferdi yaratılışının ötesine geçemeyecek, gücü ve imkânının dışında gayret sarf edemeyecek; tam aksine orta yolda, sağa sola sapmadan yürüyecektir. Şüphesiz ki, farklı farklı kültürler çeşitli yönlerde birbirinden etkilenmektedir. Türkler ve Araplar Osmanlı devletinin kuruluşundan beri yıllarca birlikte yaşadıkları için iki milletin dili ve kültürü de birbirinden etkilenmiştir. Genelde Türk ve Ürdün kültürü arasındaki karşılıklı etkileşim de vurgulanmamıştır.

KAYNAKÇA

- Abdülaziz Bey. (2000), *Osmanlı Âdet, Merasim ve Tabirleri*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları: İstanbul
- Akbulut, S. (2002), *Karabük İli Safranbolu İlçesindeki Doğum, Âdet ve İnanmaları*, Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1999: Ankara, s. 1–16.
- Gharaibeh, H. (2010), *Ürdünlülerin Doğum Geleneği*. Somut Olmayan Kültürel Miras, Kültür bakanlığı.
- Güvenç, B. (2003), *İnsan ve Kültü*, Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Özcan, N. (2016), *Midyat'ta Evlenme Geleneği*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi: Sakarya.
- Örnek, S.V. (1977), *Türk Halkbilimi*, Ankara, İş Bankası Yayınları.
- _____. (2000), *Türk Halk Bilimi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Şişman, B. (2002), *Samsun Yöresinde Geçiş Dönemleriyle (Doğum, Sünnet, Evlilik ve Ölümle) İlgili Yaşayan Halk İnançları ve Bunlara Ait Uygulamalar*, Erdem Dergisi, AKM Yayınları: Ankara, s. 446- 464.

Sözlü Kaynaklar

	Ad- Soyadı	Yaşı	Eğitim D.	Mesleği	Yaşadığı Yer
K.k 1	Mohamed A. Y. Arafat	45	Lise	Emekli	Amman
K.k 2	İntisar Th. M. Khreis	48	Üniversite	Ev Hanımı	Az-zarqa
K.k 3	Khaled Y. S. Abu Saleh	53	Üniversite	Mühendis	Az-zarqa
K.k 4	Kayed M. A. Khreisat	56	Üniversite	Muhasebe	Amman
K.k 5	Azmi Y. A. Hamdan	57	Ortaokul	Memur	Amman
K.k 6	Fadwa Y. S. Abu Saleh	52	Ortaokul	Ev Hanımı	Amman
K.k 7	Mohamed N. H. Ale'mush	59	Üniversite	Öğretmen	Amman
K.k 8	İsa Th. M. Khreis	55	Lise	Boyacı	Az-zarqa
K.k 9	Mahmood S. Y. Hamdan	35	Üniversite	Öğretmen	Amman
K.k 10	Naser M. S. Essatti	60	Ortaokul	Emekli	İrbid
K.k 11	Maysoon M. A. Abu Sleem	51	Ortaokul	Aşçı	Amman
K.k 12	Firas A. A. Althahaby	50	Lise	Enaf	Jeraş
K.k 13	Naseem A. Y. Hamdan	34	Üniversite	Mühendis	Amman
K.k 14	Amal A. O. Alkhalayleh	45	Üniversite	Öğretmen	Amman
K.k 15	Salih H. M. alsu'udi	50	Ortaokul	Esnaf	İrbid
K.k 16	Eman M. N. Alshawabky	46	Lise	Ev Hanımı	Amman
K.k 17	Aishe A. Sh. Albarakat	47	Üniversite	Ev Hanımı	Az-zarqa

K.k 18	Tamadur Kh. O. Zaqeebah	51	Üniversite	Öğretmen	Amman
K.k 19	Wala'a A. M. Elsoor	38	Üniversite	Ev Hanımı	Amman
K.k 20	Salaheddin A. A. Al'ababnah	60	Ortaokul	Emekli	Amman
K.k 21	Abdullah B. O. Alkhamaysah	54	Ortaokul	Esnaf	İrbid
K.k 22	Hussam A. H. Assabbag	39	Üniversite	Mühendis	Amman
K.k 23	Faten M. S. Almekdadi	50	Lise	Ev Hanımı	Az-zarqa
K.k 24	Ala'a Y. A. Abu Khader	40	Ön Lisans	Ev Hanımı	Amman
K.k 25	Ahmed Y. O. Almusa	44	Lise	Esnaf	Mafraq
K.k 26	Hatem S. M. Abu E'eshe	58	Ortaokul	Emekli	Amman
K.k 27	Yahya K. M. Al'atman	34	Üniversite	Mühendis	Amman
K.k 28	Fatima O. A. Alkhamaysah	61	Ortaokul	Ev Hanımı	Amman
K.k 29	Mohamed A. R. Alhumud	49	Ön Lisans	Esnaf	Az-zarqa
K.k 30	Abdulrahman A. A. Az-zarqany	65	Ortaokul	Emekli	Amman
K.k 31	Omar Z. M. Azzahaby	53	Üniversite	Mühendis	Amman
K.k 32	Kusai O. M. Arrazzaz	50	Ortaokul	Esnaf	İrbid
K.k 33	Deeb N. M. Arrazzaz	33	Üniversite	Mühendis	İrbid
K.k 34	Khalaf A. Kh. Althneebat	62	Ortaokul	Emekli	Amman
K.k 35	Aman S. H. Abu Saleh	56	Üniversite	Öğretim Üyesi	Amman
K.k 36	Salwa A. M. Abu Saleh	56	Ortaokul	Ev Hanımı	Az-zarqa
K.k 37	Hadya A. M. Abu Saleh	58	Ortaokul	Ev Hanımı	Az-zarqa